

естествената срѣда и всѣки знае какъ различно се отражава въ човѣшката мисль и душа живота верѣдь планини, или край море, или верѣдь степи, на северъ, или на югъ. Влияе ѝ и състоянието и разпространението на изкуствата, защото човѣкътъ има твърде голѣма наклонност да свързва идеята за красивото, съ идеята за истинното. Поетитѣ и художниците на античния свѣтъ повлияха твърде много въ формирането на философскитѣ мировъзрения. Изкуствата оставятъ отпечатьци на цѣли цивилизации и епохи чрезъ храмоветѣ, паметникитѣ, триумфалнитѣ арки, знаменититѣ картини и музикалнитѣ произведения. Политическиятъ функции не сж безъ голѣмо влияние върху психоколективнитѣ. Крѣпостничеството, феодализмътъ, абсолютизмътъ и всичкитѣ политически форми създаватъ особена колективна психика. Отъ своя страна колективната психика и всичкитѣ ѝ проявления — религиозни и морални схващания, научни убеждения, философски ми-рогледы — с творителна, почти изключително на цѣлия социаленъ животъ. Хората твърде въ голѣма степенъ нареждатъ индивидуалния и общия си животъ споредъ вѣрванията и убежденията си, моралнитѣ и политическиятъ си прецепти. Издигането имъ до висшитѣ принципи на морала и науката ще премахне социалнитѣ злини. Още античнитѣ мждрецы казаха, че добродетелнитѣ хора сж знаещитѣ хора. Спиноза счита, че знанието е единствения ключъ на щастието и спокойствието. Бенхамъ, Стюартъ Милъ и Спенсеръ поставятъ социалното щастие въ зависимостъ отъ владеещитѣ философски принципи. Спенсеръ и Кантъ вѣрватъ въ сжществуването на единъ абсолютенъ принципъ на знание и мораль — висша цель на специалното сжществуване. Тѣ, заедно съ Уардъ и Роберти, считатъ духовнитѣ проявления за най-висшитѣ въ социалния животъ, негова кулминационна точка, а Циглеръ свежда социалния въпросъ до моралния.

Правовитѣ функции търпятъ, най-напредъ влиянието на географическитѣ, климатическитѣ, расовитѣ и икономическитѣ условия, а следъ това и на всичкитѣ останали социални функции. Тѣ иматъ особено тѣсни връзки съ колективната мисль и общото състояние на нравитѣ: всѣки знае значението на така нареченото „обичайно право“. За всичкитѣ голѣми философи правото е тѣсно свързано съ етиката. А познати сж и връзкитѣ му съ артистическиятъ проявления. Поезията, живописъта и скулптурата често помагатъ да се изяснятъ и увѣковѣчатъ, чрезъ добиване материаленъ изразъ, правовитѣ прецепти. Правото се влияе и отъ религиитѣ и дълго време е съставлявало